

Л. О. Кушнір,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЕТАПИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ РОБОТИ НАД ФОРМУВАННЯМ ОНИМНИХ ВІДПОВІДНИКІВ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРЕКЛАДІВ ОНОМАСТИКОНУ РОМАНУ ДЖ. Р. Р. ТОЛКІНА «ВОЛОДАР ПЕРСНІВ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ)

Проаналізовано етапи формування онімних відповідностей в українських перекладах роману Дж. Р. Р. Толкіна «Володар Перснів».

Ключові слова: художній переклад, ономастикон, переклад онімів, семантика, фентезі, Дж. Р. Р. Толкін.

Проанализированы этапы формирования онимных соответствий в украинских переводах романа Дж. Р. Р. Толкина «Властелин Колец».

Ключевые слова: художественный перевод, ономастикон, перевод онимов, семантика, фэнтези, Дж. Р. Р. Толкин.

The stages of formation of onym correspondences in Ukrainian translations of the J. R. R. Tolkien's novel «The Lord of the Rings» are analyzed.

Keywords: literary translation, onomasticon, onyms' translation, semantics, fantasy, J. R. R. Tolkien.

Переклад фентезійних художніх творів ускладнюють добре розроблені міфи, авторські реалії та оригінальні системи поетонімів. Роман Дж. Р. Р. Толкіна «Володар Перснів» – один із яскравих прикладів таких творів. Ономастикон роману формує вагому частку його безеквівалентної лексики [2, с. 207–208], а в окремих випадках близький до класу реалій [2, с. 87; 6, с. 58, 66]. Відтворення онімів у перекладі має особливості, які неодноразово аналізували С. Влахів і С. Флорін, І. Корунець, А. Гудманян та ін. (див., наприклад, [2–5; 7]). Переклад онімів у застосуванні до творів фентезі і, зокрема, роману «Володар Перснів» розглядали М. Бережна, О. Лебедева, О. Новічков і Б. Стасюк [1; 8–10]. Проте й досі не досягнуто єдності точок зору стосовно багатьох конкретних питань у галузі перекладу поетонімів, а відповідні практичні завдання все ще очікують на своє вирішення. Актуальність розгляду цих питань забезпечується тим, що лінгвістична і, зокрема, ономастична творчість Дж. Р. Р. Толкіна стали своєрідним зразком для наслідування багатьма відомими англійськими письменниками, твори яких ще очікують на українські переклади (див. [9]).

У практичній перекладацькій роботі з велетенським за обсягом онімним корпусом (понад тисячу одиниць) роману Дж. Р. Р. Толкіна важливі послідовність і системність. Д. Єрмолович запропонував стратегічні етапи формування онімних відповідностей [4, с. 32–35; 5, с. 175–182]. У розвідках М. Бережної [1] і О. Новіčkova [9] цей підхід було застосовано до аналізу фентезійних творів Дж. К. Ролінг, а також Р. Джордана, Р. Хобба, Дж. Мартіна та П. Ротфусса. Мета цієї статті – аналіз етапів перекладацької роботи над формуванням онімних відповідників у застосуванні до ономастикону роману Дж. Р. Р. Толкіна «Володар Перснів». Фактологічною базою аналізу було відтворення онімів і близьких до них за характером загальних назв-реалій в українських перекладах А. Немірової [11], О. Фешовець [13] і К. Оніщук [12].

Формування онімних відповідностей включає тринадцять етапів [5, с. 175–182]. На першому етапі шляхом герменевтичного аналізу вихідного тексту перекладач встановлює, чи аналізована назва деякого об'єкта-референта є онімом, чи апелятивом. На цьому ж етапі враховують правила мови оригіналу, що стосуються статусу оніма (написання слова з великої літери тощо). Наприклад, усі українські перекладачки роману Дж. Р. Р. Толкіна відтворюють назву національності *Dunlendings* [15, т. 3, с. 38] з урахуванням норм цільової мови (*темнолиці горяни* [11, т. 3, с. 37; 13, с. 724], *смуриземці* [12, т. 3, с. 63, 559]). Іноді рішення перекладачок відрізняються: О. Фешовець і К. Оніщук відтворюють назву різновиду народу гобітів *Fallohides* [15, т. 1, с. 4] апелятивом *блідошкіри* [13, с. 13; 12, т. 1, с. 12], а А. Немірова – онімом *Ясноголови* [11, т. 1, с. 11].

В окремих випадках встановлення онімного статусу і відтворення назви в перекладі ускладнюються. Наприклад, слово *Evenstar* у фразі *she was the Evenstar of her people* [15, т. 1, с. 254] можна трактувати і як антропонім (*Вечірна Зоря* [13, с. 216], *Вечорова Зоря* [12, т. 1, с. 386] – адже онім *Evenstar* неодноразово трапляється в романі), і як епітет (*вечірна зірка* [11, т. 1, с. 240]). Апелятив *ranger* у збірній назві *Rangers of the North* охоронців Північного краю, нащадків народу королівства Арнор, водночас охоплює різні значеннєві відтінки – *скитальник*, *охоронець*, *войовник*. Не насмілюючись вжити відомий в українській мові відповідник *рейнджер* з небажаними додатковими конотаціями, О. Немірова відтворює цю назву неповним еквівалентом-онімом *Слідопити*, О. Фешовець – як *розвідники* і *слідопити*, а К. Оніщук – *блукачі*. Хоча два останні рішення не надавати назві онімного статусу в цільовій мові слухні, варіант перекладу *блукачі* не завжди співвідноситься з іншими компонентами речення: *Часами по той бік пагорбів проходили блукачі... Інші подорожні забідали туди рідко* [12, т. 1, с. 329]. Оскільки *блукачі* та *подорожні* є синонімами, то читачеві важко збагнути вказівку першого слова на конкретну групу людей. Тому заслуговують на увагу або менш слухний з точки зору положень української ономастики варіант написання назви з великої літери (*Навіть Слідопити не знайшли надійних стежин крізь хитливі підступні трясовини* [11, т. 1, с. 329]), або її виділення іншим шрифтом у тексті перекладу.

Другий етап передбачає встановлення денотата оніма і його категорії (антропонім, топонім, міфонім тощо). Оскільки онімний корпус роману великий, у перекладах трапляються й помилки при встановленні категорії окремих епізодичних онімів: насправді *Gil-galad* (*Гіл-галад* [13, с. 241]) – це антропонім, *Nargotrond*, *Gondolin* (*Нарготронд*, *Гондолін* [13, с. 283]) – топоніми, а *Narsil*, *Aiglos* (*Нарсіл*, *Аїглос* [13, с. 232]) – хремадоніми.

До цього ж етапу доречно віднести встановлення граматичних ознак оніма, зокрема категорії роду. Наприклад, *Nimloth the Fair* [15, т. 3, с. 270] – *Німлот Прекрасна* [11, т. 3, с. 231], *Німлот Прекрасний* [12, т. 3, с. 394; 13, с. 901], де оригінальний онім – це ім'я священного дерева. Його рід не очевидний, і перекладачки трактують його по-різному. З одного боку, аналіз авторських міфів схиляє до першого варіанту, тобто до образу жінки: священні дерева в Толкіна – це символ життя та процвітання; кожне наступне дерево проростає з дбайливо посадженої насінини од материнського. З іншого боку, назви дерев-попередників (*Telperion*, *Galathilion*, *Celeborn*) в оригіналі більше схожі на чоловічі імена, а тому обидва варіанти перекладу прийнятні. Встановлення граматичної категорії роду і його відображення в перекладі тісно пов'язані із застосуванням методу морфограматичної модифікації або відмовою від цього прийому. Відтворюючи ім'я гігантської павучихи *Shelob* [15, т. 2, с. 368] з етимологією *she* (вона) і *lob* (архаїчне *навук*), усі перекладачки експлікують її стать: *Шелоба* [11, т. 2, с. 296; 13, с. 669], *Павучиха* [12, т. 2, с. 520]. Інший приклад – це онімна відповідність *Scatha the Worm* [15, т. 3, с. 277] – *дракон Скат* [11, т. 3, с. 237], де прикінцеве *a* в перекладі не відтворено, оскільки воно би асоціювалося з недоречним як для імені дракона жіночим родом. Зазначимо, що морфограматичні модифікації в українських перекладах жіночих імен не завжди послідовні: *Arwen* – *Арвен* [11–13]; *Eowyn* – *Еовин* [12], але *Еовіна* [11; 13]; *Elwing* – *Ельвінг* [11, т. 1, с. 247], *Ельвінг* [12], *Елвінг* [13], але *Ельвінга* [11, т. 1, с. 250].

На третьому етапі встановлюють мовно-національну приналежність оніма. Цей аспект важливий для роману Дж. Р. Р. Толкіна, насиченого текстом на штучних авторських мовах. Найперше встановлюють, до якого мовно-культурного середовища роману належить онім (реального – англійського, якому переважно відповідає світ гобітів, а чи фіктивного – ельфійського, роханського, гондорського тощо). Основні критерії – це етимологія оніма, вжиті автором способи номінування, загальна структура, графіка та фоніка оніма. Додатково залучимо міркування онімної моделі О. Новічкова [9], запропонованої для структурування поетонімів фентезійних творів. За аналогією до загальнономовного ономастикону, антропонімна або топонімна моделі охоплюють сукупність правил номінування, які залежать від мовно-культурних традицій. Тому онімна модель [9] близька до «моделі формування поетонімів» або «способу номінування», уведених О. Лебедевою [8].

Узагальнюючи поняття онімної моделі [9], додатково введемо такі її ознаки: 1) типovu структуру власної назви (ім'я і прізвище, лише ім'я, ім'я та титул, прізвисько тощо); 2) приналежність носія до певних народу, раси, соціального прошарку; 3) ступінь виразності внутрішньої форми оніма; 4) особливості графічного та фонетичного оформлення оніма. З урахуванням цих ознак виділимо основні антропонімі моделі для роману Дж. Р. Р. Толкіна: 1) «ельфійська» (ім'я у формі єдиного слова, переважно сполучення двох лексем зі штучних мов квеня або синдарин; внутрішня форма виразна лише в межах штучних мов – *Elrohir*, *Galadriel*, *Gilthoniel*); 2) «роханська» (ім'я без прізвища у формі єдиного слова, утвореного на основі однієї або двох староанглійських лексем із різною внутрішньою формою – *Deorwine*, *Derufin*, *Fastred*); 3) «гобітська» (ім'я і прізвище або лише прізвище; внутрішня форма відсутня для імені, але часто притаманна прізвищу і базується на словах із сучасної англійської, рідше староанглійської або кельтських мов; має типові словотворчі англійські суфікси – *Boffin*, *Hornblower*, *Frodo Baggins*). Аналогічно до антропонімів, топонімів *Bagshot Row*, *Brandywine* і *Lake Evendim* пов'язані з сучасною англійською, *Dimholt*, *Folde* і *Isen* – зі староанглійською, а *Eriador*, *Nargothrond* і *Nimbethil* – із ельфійськими мовами. Суто гіпотетично можна виділити і гондорську модель, але, оскільки структура, способи номінування та інші особливості антропонімів країни Гондор близькі до ельфійської моделі, для цього немає достатніх підстав. Інші антропонімі моделі (орків, ентів, гномів і т. ін.) представлено в романі нечисленними прикладами.

У перекладі ономастикону Дж. Р. Р. Толкіна важливо опиратися на антропонімі і топонімі моделі. Зокрема, різні оніми, що належать до тієї ж моделі, слід перекладати, вдаючись до однакових (принаймні якісно схожих) прийомів відтворення (транскодування, калькування тощо). Онімна модель повинна лягти в основу при виборі не лише методу відтворення оніма (формального чи власне перекладу), а й базової мови під час транскодування. Наприклад, відповідники *Ізена* [11, т. 1, с. 395] або *Ізен* [13, с. 354] староанглійського *Isen* [15, т. 1, с. 420] коректніші, ніж *Ісен* [12, т. 1, с. 632].

На четвертому етапі встановлюють одиничність чи множинність власної назви. Множинними є ті антропоніми, які в колективній людській свідомості не асоціюються з єдиною особою, а одиничними (прецедентними іменами або конононімами) – ті, які асоціюються найперше з однією (типово – найвідомішою) особою, хоча вони й можуть мати багато носіїв [4, с. 39–40]. Множинні імена часто потребують уточнювального контексту в перекладі. На додаток, одиничні, а іноді й множинні власні назви, запозичені автором з інших творів (див. [8]), можуть зазнати трансонімізації чи своєрідного вторинного ономастичного номінування [4, с. 60–76]. Такі алюзивні оніми, неденотативні значення яких раніше набули стійкого і широко відомого характеру, нестинуть додаткове стилістичне навантаження, що слід урахувати в перекладі.

Аналіз роману Дж. Р. Р. Толкіна засвідчив, що масштаби запозичень онімів і загальних назв-реалій у автора незначні (*dwarf*, *Elf*, *Gandalf*, *troll* тощо). Майже всі такі алюзивні назви передбачають не перенесення добре відомих раніше образів на авторські персонажі, а істотне переосмислення цих образів. Наприклад, нетиповим є відтворення назви *dwarf* як гном у перекладі К. Оніщук [12]. Мабуть, цей вибір пояснюється бажанням перекладачки, аби похмурі та войовничі гноми Толкіна не нагадували гномів із казок братів Грімм. Оскільки система онімів Дж. Р. Р. Толкіна, як і вся створена ним альтернативна реальність, – унікальні, то окремо взята безпрецедентна власна назва не може викликати стійких асоціацій у колективній свідомості читачів. Як наслідок, проблематичне навіть однозначне віднесення онімів із аналізованого роману до одиничних або множинних. Таким чином, четвертий етап у перекладі роману Дж. Р. Р. Толкіна не релевантний.

На п'ятому етапі з'ясовують, чи не має онім у мові перекладу традиційних відповідників. Оскільки ономастичній творчості автора майже не притаманні алюзивні власні назви, які найчастіше й мають установлені відповідники, то цей етап також не релевантний у застосуванні до перекладу ономастикону роману

Дж. Р. Р. Толкіна. Однак з практичних міркувань можна трактувати поняття «традиційні відповідники» як потребу в незмінному відтворенні оніма в єдиній формі у всьому тексті твору. Це актуально для ономастикону Дж. Р. Р. Толкіна, тому що через значний його обсяг, як і обсяг самого роману, зустрічаємо відповідні огріхи. Різні відповідники для одного і того ж оніма в оригіналі найчастіше знаходимо у перекладі А. Немірової (*Banks* [15, т. 1, с. 176, т. 3, с. 294] – *Крутосхил* [11, т. 1, с. 167], *Руйберег* [11, т. 3, с. 253]; *Appledore* [15, т. 1, с. 176, т. 3, с. 294] – *Панаромт* [11, т. 1, с. 167], *Сливоу* [11, т. 3, с. 253]). К. Оніщук, а особливо О. Фешовець, допускають менше таких неточностей (*Banks* – *Берег* [13, с. 151, 920], *Крутосхил* [12, т. 1, с. 269, т. 3, с. 428]; *Appledore* – *Яблукар* [13, с. 151, 920], *Панерівок* [12, т. 1, с. 269], *Яблукар* [12, т. 3, с. 428]). До п'ятого етапу віднесемо також питання уніфікованого підходу до транскодування онімів, тобто застосування єдиних правил їхнього транскрибування і/або транслітерації. Наприклад, оніми *Ithilien* і *Orthanc* стосуються ельфійської онімної моделі, проте транскрипційний відповідник *th* в одному випадку – це *m* (*Imilien* [11, т. 1, с. 259], *Imilien* [12, т. 1, с. 417; 13, с. 234]; *Orpant* [12, т. 1, с. 438]), а в іншому – *tx* (*Orpant* [11, т. 1, с. 273; 13, с. 246]), що вказує на порушення правил єдиного підходу.

Якщо традиційні еквіваленти відсутні, то на шостому етапі перекладу оніма слід вирішити, чи має його зовнішня форма пріоритет над внутрішньою, і на цій підставі обрати між формальним або змістовим перекладом. Цей етап у застосуванні до роману Дж. Р. Р. Толкіна дуже важливий. Хоча семантична невмотивованість (*Gamgee*, *Gorbag*, *Ugluk*) або вмотивованість (*Blackroot*, *Far Downs*, *Sting*) низки авторських назв очевидні, ситуація з багатьма онімами складніша: їхня семантика на позір відсутня (наприклад, негативні в більшості європейських мов асоціації складової *mor-* топоніма *Mordor* мають емоційно-експресивний, але не інформаційно-характеризувальний характер), але вона «з'являється» в межах штучних авторських мов (*Mordor* – *темна (чорна) земля*, *Dorthonion* – *край сосен* тощо). Це ономастичне явище умовно назовемо «прихованою» (або «авторською», «художньою») семантикою онімів. Оскільки автор не експлікує «приховану» семантику в оригіналі (вживаючи *Dark Land* замість *Mordor*), а переважна більшість англомовних читачів не знає ельфійських мов, ці оніми не доцільно вважати характеристичними (промовистими) і відображати їхню семантику в перекладі.

Отже, шостий етап передбачає аналіз і фактичної, і художньої семантики онімів. Якщо стилістична роль внутрішньої форми була визнана неістотною або слабкою, на цьому ж етапі встановлюють доцільність застосування прийому прямого перенесення (транслокації) оніма до цільового тексту. В українських перекладах роману Дж. Р. Р. Толкіна таких прикладів не знайдено. Нарешті, за умови встановлення пріоритету семантики оніма логіка перекладацьких дій передбачає перехід до дванадцятого етапу, але з обов'язковим аналізом процедур, що відповідають етапам 8–11 (див. нижче).

У разі неістотності семантики оніма на сьомому етапі обирають між формальними методами – найперше транскрибуванням і транслітеруванням. В українських перекладах Дж. Р. Р. Толкіна ці методи найчастіше вживають, відтворюючи оніми зі штучних мов: *Númenor* [15, т. 1, с. 17] – *Нуменор* [11, т. 1, с. 24; 12, т. 1, с. 33; 13, с. 24]. Можливі й інші методи – морфограматична модифікація (*the Ford of Bruinen* [15, т. 1, с. 229] – *Бруїненський Брід* [11, т. 1, с. 216; 12, т. 1, с. 324; 13, с. 195]), семантична експлікація (*Eldamar* [15, т. 2, с. 224] – *далека країна Ельдармар* [11, т. 2, с. 181]), а також транскодування з коментарем, обмеження варіативності, контекстуальне розтлумачення або нульовий переклад. Випадків вживання прийому транспозиції не виявлено.

На восьмому етапі аналізують благозвучність онімного відповідника. Наприклад, А. Немірова подає топонім *Dol Guldur* [15, т. 1, с. 281] як *Дол-Гулдур* [11, т. 1, с. 264], уникаючи кінцевого *-дур*, а О. Фешовець і К. Оніщук вважають це неістотним (*Дол-Гулдур* [13, с. 238], *Дол-Гульдур* [12, т. 1, с. 425]).

Дев'ятий етап передбачає стандартну перевірку входження онімного еквівалента до синтагматичних і парадигматичних відносин у мові перекладу. Це тісно пов'язано з аналізом на другому етапі, бо відповідні проблеми можуть з'явитися через неточне встановлення категорії оніма. Наприклад, у перекладі було зруйновано *Gil-galad* [13, с. 241] фрази *Gil-galad was destroyed* [15, т. 1, с. 284] виникає непорозуміння, бо *Gil-galad* – не топонім, а антропонім. Написання *Имладриса* [12, т. 1, с. 421], *Лорієну* [11, т. 1, с. 266; 12, т. 1, с. 430] у родовому відмінку коректніше, ніж *Имладрису* [11, т. 1, с. 260; 13, с. 613], *Лорієна* [13, с. 241], оскільки *Imladris* – це місто та палац, а *Lórien* – радше королівство, а не ліс.

На десятому етапі з'ясовують, чи досягнуто еквівалентність перекладу для різних форм і похідних власної назви. Для онімів Толкіна це особливо важливо, оскільки вони часто формують великі ономастичні системи. Розглянемо такі етимологічно поєднані власні назви: *Brandybucks* [15, т. 1, с. 9] – *Buckland* [15, т. 1, с. 4] – *Bucklander* [15, т. 1, с. 24] – *Oldbuck* [15, т. 1, с. 11] – *Bucklebury* [15, т. 1, с. 17] – *Buck Hill* [15, т. 1, с. 110]. У перекладі А. Немірової відповідники – це *Брендібоки* [11, т. 1, с. 16] – *Забрендія* [11, т. 1, с. 12] / *Забоччя* [11, т. 1, с. 28] – *Брендібок* [11, т. 1, с. 18, 29] / *Бестібок* [11, т. 1, с. 110] – *Брендідар* [11, т. 1, с. 18] / *Брендітрон* [11, т. 1, с. 110] – *пагорб* [11, т. 1, с. 110], в О. Фешовець – *Брендіцани* [13, с. 17] – *Цановий Край* [13, с. 13] / *Цанів Край* [13, с. 18] – *цановинець* [13, с. 31] – *Староцан* [13, с. 19] – *Цанів* [13, с. 24] – *пагорб* [13, с. 101], а в К. Оніщук – *Брендіцани* [12, т. 1, с. 19] – *Цанокрай* [12, т. 1, с. 13] – *цанокраєць* [12, т. 1, с. 42] – *Староцан* [12, т. 1, с. 23] – *Цаноград* [12, т. 1, с. 33] – *Цанів Пагорб* [12, т. 1, с. 173]. Основа, що об'єднує оригінальні оніми, – це *buck* (*male deer* or *he-goat* [14]). Порівнюючи її наявність у похідних онімах, можна стверджувати, що К. Оніщук відтворила систему власних назв найкраще. Коректно відображено і базову семантику основи, тоді як варіанти А. Немірової – *бок* / *бренді-* істотно відрізняються від оригіналу.

На одинадцятому етапі перевіряють, чи онімний відповідник відображає всі значеннєві відтінки, притаманні оригінальному онімові, і чи не з'явилися нові конотації. З цієї точки зору цінні рекомендації Дж. Р. Р. Толкіна перекладачам [14], де пояснено етимологію та семантику багатьох онімів, і довідники та тлумачні словники штучних мов. Зважаючи на вказівки автора, окремі огріхи в українських перекладах, наприклад, через омонімію, прикрі (*Cotton* [15, т. 3, с. 225] – *Домосіл* [12, т. 3, с. 329], *Хатон* [13, с. 866], а не *Вовнер* [11, т. 3,

с. 192]; прізвище походить від «cot, a cottage or humble dwelling, and -ton, the usual shortening of 'town'» [14]). Трапляються й випадки появи недоречних конотацій, наприклад натяк на *роги* у слові *Роган* [12, т. 2, с. 23; 13, с. 396] – відповідникові *Rohan* [15, т. 2, с. 13] (слово *Рохан* [11, т. 2, с. 12] краще й тому, що *Rohan* походить од ельфійського *Rochand*, у якому буквосполученню *ch* відповідає звук *x*).

Дванадцятий етап – це аналіз внутрішньої форми оніма або реалії та її актуальності в конкретній мовленнєвій ситуації та контексті всього твору. Це вирішальний етап, на якому часто виникають труднощі. Якщо перекладач має справу з промовистою назвою, то слід встановити її семантику, стилістичні функції та обрати належний метод змістового перекладу. Це може бути калькування (*Goatleaf* [15, т. 1, с. 176] – *Козоліст* [11, т. 1, с. 151]), функціональний аналог (*Tuckborough* [15, т. 1, с. 7] – *Холм* [13, с. 16]), заміна (*Ferny* [15, т. 1, с. 176] – *Терник* [11, т. 1, с. 167]), узагальнення (*westmansweed* [15, т. 3, с. 149] – *західняцька рослина* [12, т. 3, с. 224]), семантичний неологізм (*the Bridge of Stonebows* [15, т. 1, с. 5] – *Каміннодугий Міст* [12, т. 1, с. 14]), додавання, деонімізація, змішаний переклад тощо.

Відтворення оніма завершується останнім, **тринадцятим етапом** – прикінцевим аналізом тексту перекладу з уведеним онімним відповідником для виявлення загальної еквівалентності оригіналові.

Отже, у статті розглянуто етапи перекладацької роботи над формуванням онімних відповідників. Описано особливості застосування цих етапів до перекладу ономастикону роману Дж. Р. Р. Толкіна «Володар Перснів», наведено численні ілюстрації та з'ясовано релевантність і відносну значимість тих чи інших кроків у відтворення поетонімів роману.

Аналіз дозволяє стверджувати, що найвагомішими та найскладнішими є шостий (встановлення пріоритету зовнішньої або внутрішньої форми оніма) і дванадцятий (власне переклад промовистих онімів) етапи. У відтворенні ономастикону і реалій Дж. Р. Р. Толкіна ключовими додатково стають третій (з'ясування мовно-національної приналежності) і десятий (встановлення системних зв'язків) етапи. Узагальнення відомого з літератури поняття онімної моделі сприятиме якісному виконанню перекладацької роботи на третьому етапі. На шостому етапі запропоновано сукупно аналізувати істинну та «приховану» семантику онімів зі штучних мов. Відзначено, що одинадцятий етап (перевірку відтворення значеннєвих відтінків і конотацій онімного відповідника) слід виконувати, обов'язково враховуючи ономастичні рекомендації автора. Четвертий (встановлення одиничності або множинності оніма) і п'ятий (вибір традиційних відповідників у цільовій мові) етапи по суті не релевантні в перекладі роману, хоча на практиці п'ятий етап можна замінити з'ясуванням питань незмінності форми онімних відповідників.

Сформульовані вище положення можуть слугувати практичною основою у комплексному підході до перекладу ономастикону роману Дж. Р. Р. Толкіна «Володар Перснів». Зазначимо, що висвітлення перекладознавчого аналізу відтворення авторського ономастикону передбачає додаткове висвітлення принципів питань вибору оптимальних методів відтворення онімів і відповідних критеріїв.

Література:

1. Бережна М. В. Тринадцять етапів перекладу власних імен та назв / М. В. Бережна // Вісн. Сумського держ. ун-ту. Серія Філологія. – 2007. – №1. Т. 2. – С. 62-67.
2. Влахов С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М. : Международные отношения, 1980. – 343 с.
3. Гудманян А. Г. Чужомовна пропріальна лексика у фонографічній системі української мови. – Кн. 1: Теоретичні аспекти / А. Г. Гудманян. – Ужгород : Ліра, 1999. – 486 с.
4. Ермолович Д. И. Имена собственные на стыке языков и культур / Д. И. Ермолович. – М. : Р. Валент, 2001. – 200 с.
5. Ермолович Д. И. Имена собственные: теория и практика межъязыковой передачи / Д. И. Ермолович. – М. : Р. Валент, 2005. – 416 с.
6. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англійських перекладів української прози) / Р. П. Зорівчак. – Львів: Видавн. Львів. держ. ун-ту, 1989. – 216 с.
7. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова Книга, 2003. – 448 с.
8. Лебедева Е. А. Ономастикон произведения Дж. Р. Р. Толкина «Властелин колец»: структурный, семантический и функциональный аспекты : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. филолог. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / Е. А. Лебедева. – Ростов-на-Дону, Ростовский гос. пед. ун-т, 2006. – 30 с.
9. Новичков А. А. Ономастическое пространство англоязычных произведений фэнтези и способы его передачи на русский язык : автореф. дисс. на соиск. научн. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / А. А. Новичков. – Северодвинск, 2013. – 26 с.
10. Стасюк Б. В. Неповноеквівалентність власних назв (на матеріалі українського перекладу казкової повісті Дж. Р. Р. Толкіна «Farmer Giles of Ham») / Б. В. Стасюк // Наук. вісн. Херсонського держ. ун-ту. Серія Лінгвістика. – Випуск X. – Херсон : Видавн. ХДУ, 2009. – С. 209-214.
11. Толкієн Дж. Р. Р. Володар Перснів. Трилогія. Кн. 1–3 / Дж. Р. Р. Толкієн. Перекл. з англ. А. В. Немірової. – Харків : Фоліо, 2003. – Кн. 1: 429 с.; Кн. 2: 319 с.; Кн. 3: 398 с.
12. Толкієн Дж. Р. Р. Володар Перснів. У 3-х частинах / Перекл. з англ. К. Оніщук Перекл. віршів і літ. ред. Н. Федорака. – Львів : Астролябія, 2013. – Ч. 1: 704 с.; Ч. 2: 576 с.; Ч. 3: 704 с.
13. Толкієн Дж. Р. Р. Володар Перстенів / Дж. Р. Р. Толкієн. Перекл. з англ. О. Фешовець. Перекл. віршів і літ. ред. Н. Федорака. – Львів : Астролябія, 2006. – 1088 с.
14. Tolkien J. R. R. Guide to the Names in The Lord of the Rings [Електронний ресурс] / J. R. R. Tolkien. Ed. C. Tolkien. – 27 p. – Режим доступу : <http://ce.sharif.edu/~safarnejad/files/books/jrr6.pdf>
15. Tolkien J. R. R. The Lord of the Rings. Parts 1–3 / J. R. R. Tolkien. – New York : Ballantine Books, 2006. – Part 1: 462 p.; Part 2: 402 p.; Part 3: 494 p.